

La tramuntana

(ALDC, III, 650. La tramuntana)

Per al concepte ‘vent que ve del nord’ el català ha consagrat els der. del llat. TRANSMONTANA ‘(vent) de dellà la muntanya’, que presenten variació de timbre pel que fa a la A inicial i a la o: **1**) una petita part del cat. occ. ha mantingut la [a] (*tr[a]muntana*), però la major part ha tancat aquesta vocal en [e], potser per dissimilació amb la [a] tònica, com ha passat en *tr[e]scolar*, *tr[e]spassar*, *tr[e]splantar*, etc., per *trascolar*, *traspassar*, *trasplantar*, etc., freqüents en cat. occ. (cf. Veny, 2007 c); el cat. or. ha procedit a la neutralització sigui de [a], sigui de [e]; a notar la pèrdua de la -s implosiva de TRANS, que trobem en altres casos davant consonant sonora (*tramuitar*, *trabucar*, *trelat*), enfront de la seva conservació en alguns punts occ. (*tresmontana* 118, 134; *trasmontana* 138, que trobem en Jacme d’Agramont, s. XIV); **2**) la [u] de *tramuntana* és general en cat. or., com correspon a la seva habitud de tancament, però també es troba en cat. occ. potser per atracció de *munt*; un tractament que comparteix amb la [o] (*tram[o]ntana*, *tras-*, *tresm[o]ntana*).

Altres noms depenen: a) d’una referència geogràfica: [*vent*] de Ripoll 33, ~ d’Aragó 116, ~ de port 91, 93, 104, ~ del Carcanet 7 o Carcanet 12, *aire de puerto* 100, *aire de port* 108 (← arag.-cast.), *segarrès* 64, *de dalt* 143, (*del*) golf de Sant Jordi 69, *tramuntana de baix* 72, *tramuntana canigonenca* 26, *tramuntana pallaresa* 48, *tramuntana de Berga* 29, 45, *tramuntana de Segarra* 29, *tramuntana de Roses* 45; b) de la proximitat d’un altre vent: *cerç*, del llat. CERCIVS, var. de CIRCIVS, pròpiament ‘vent del nord-oest’, considerat fred i amb temps serè; c) del caràcter sec del vent: *vent serè* 49; d) d’un punt cardinal: *vent del nord* 20, 38, 107, 109, 111; (*del*) nord 33, 43, 54, 88, 92, 93, 122, 188, 189 o (*del*) norte 136, 147, 149, 154, 155, 157, 166, 175, 180, 190; *aire del norte* 158; e) potser de la seva impressió desplaent: *tramuntana bruta* 18.

Són mots normatius *tramuntana* i *cerç* (des del DG₁, 1932 “vent fred del nord-est” → DIEC₂, 2007 “del nord-oest”).

